

VALLETTSKA NAČELA ZA OČUVANJE I UPRAVLJANJE POVIJESNIM GRADOVIMA, NASELJIMA I URBANIM PODRUČJIMA

Konačni nacrt koji integrira komentare usvojene od strane ICOMOS-ovog Savjetodavnog i Izvršnog odbora, namijenjene za distribuciju među članstvom ICOMOS-a, u cilju prihvaćanja na sedamnaestoj Općoj skupštini ICOMOS-a, Pariz 2011.

Uvod

Čovječanstvo se danas mora suočiti s nizom promjena. One se općenito tiču ljudskih naselja, a posebno povijesnih gradova i urbanih područja. Globalizacija tržišta i načini proizvodnje uzrokuju kretanje stanovništva između regija i prema gradovima, posebno velegradovima. Promjena političke vlasti i poslovnih djelovanja zahtijeva nove strukture i nove uvjete u gradovima i urbanim područjima. One su također nužne da bi se suprostavile segregaciji i društvenoj neukorijenjenosti, kao dio pokušaja da se ojača identitet.

U sklopu onoga što je danas međunarodni okvir promišljanja o urbanoj konzervaciji postoji stalno rastuća svijest ovih novih zahtjeva. Organizacije koje su odgovorne za konzervaciju naslijeđa i povećanja njegove vrijednosti, trebaju razvijati svoje vještine, oruđa, svoje stavove, i u mnogim slučajevima svoju ulogu u procesu planiranja.

CIVVIH (ICOMOS-ov Međunarodni odbor za povijesne gradove i sela) je stoga posuvremenio pristupe i razmatranja sadržana u Washingtonskoj povelji (1987) i Nairobijskoj preporuci (1976), koja se temelje na postojećem skupu referentnih dokumenata. CIVVIH je redefinirao nužne ciljeve, stavove i oruđa. Uzeo je u obzir značajnu evoluciju definicija i metodologija koje se tiču očuvanja i upravljanja povijesnim gradovima i urbanim područjima.

Modifikacije odražavaju višu svijest o problematici povijesnog naslijeđa na regionalnoj razini, više nego da je ona ograničena samo na urbana područja; višu svijest o nematerijalnim vrijednostima, kao što su kontinuitet i identitet; tradicionalnom korištenju zemlje, ulozi javnog prostora u općinskim interakcijama, kao i drugim društveno ekonomskim čimbenicima, kao što su integracija i čimbenici okoliša. Pitanja oko uloge krajolika kao zajedničkog prostora ili poimanja gradskog krajolika, uključujući njegovu topografiju i gradsku siluetu u cjelini, čine se važnijim nego prije.

Druga važna modifikacija, posebno u brzo rastućim gradovima, uzima u obzir problem opsežnih razvoja koji mijenjaju tradicionalnu veličinu dionica koje pomažu da se definira povijesna urbana morfologija. U tom smislu, suštinski je važno da se naslijeđe smatra suštinskim resursom, dijelom urbanog ekosustava. Ovaj pojam se mora strogo uvažavati da bi se osigurao harmoničan razvoj povijesnih gradova i njihovih ambijenata.

Pojam održivog razvoja je toliko dobio na važnosti da se mnoge upute arhitektonskog planiranja i zahvatnja danas temelje na smjernicama stvorenim u cilju ograničenja urbanog širenja i očuvanja urbanog naslijeđa.

Glavni cilj ovog dokumenta je da predloži načela i strategije koje bi bile primjenjive na svaki zahvat u povijesnim gradovima i urbanim područjima. Ova načela i strategije imaju namjeru da očuvaju vrijednosti povijesnih gradova i njihovih ambijenata, kao i njihovu integraciju u društveni, kulturni i gospodarski život našeg vremena.

Ti zahvati moraju osigurati da se poštuju materijalne i nematerijalne vrijednosti naslijeđa, kao i kvalitet života stanovnika. Ovaj sadašnji dokument za očuvanje povijesnih gradova i urbanih područja i njihovih ambijenata je podijeljen na 4 dijela:

- 1 Definicije
- 2 Aspekti promjene (Izazovi)
- 3 Kriteriji zahvata
- 4 Prijedlozi i strategije

1 Definicije

a Povijesni gradovi i urbana područja

Povijesni gradovi i urbana područja se sastoje od materijalnih i nematerijalnih elemenata. Materijalni elementi uključuju, pored urbane strukture, arhitektonske elemente, krajolike u sklopu grada i oko njega, arheološke ostatke, panorame, gradske siluete, perspektive i vrijedne cjeline. Nematerijalni elementi uključuju aktivnosti, simboličke i povijesne namjene, kulturna djelovanja, tradicije, uspomene i kulturne reference koje konstituiraju tkivo njihove povijesne vrijednosti.

Povijesni gradovi i urbana područja su prostorne strukture koje izražavaju evoluciju društva i njegovog kulturnog identiteta. Oni su sastavni dio šireg prirodnog ili ljudskom aktivnošću stvorenog konteksta te ih se mora smatrati nerazdvojnima.

Povijesni gradovi i urbana područja su živi svjedok prošlosti koja ih je stvorila.

Povijesna ili tradicionalna područja čine dio svakodnevnog ljudskog života. Njihova zaštita i integracija u suvremeno društvo su osnova za urbanizam i razvijanje prostora.

b Ambijent

Ambijent znači prirodni i/ili ljudskom aktivnošću stvoreni kontekst (u koji je smješteno povijesno urbano naslijeđe), koji statički ili dinamički utječe na način kako se ova područja sagledavaju, kako se doživljavaju kroz iskustvo ili uživanje, ili kako su izravno povezana s njima u društvenom,

gospodarskom ili kulturnom smislu.

c Očuvanje

Očuvanje povijesnih gradova, urbanih područja i njihove okoline uključuje nužne postupke za njihovu zaštitu, konzervaciju, povećanje vrijednosti i upravljanje, kao i za njihov suvisao razvoj i njihovu skladnu prilagodbu suvremenom životu.

d Zaštićeno urbano područje

Zaštićeno urbano područje je bilo koji dio grada koji predstavlja povijesni period ili fazu razvoja grada. Ono uključuje spomenike i autentično urbano tkivo u kojem građevine izražavaju kulturne vrijednosti, zbog kojih je mjesto zaštićeno.

Zaštita može također uključivati povijesni razvoj grada i podupirati njegove građanske, vjerske i društvene funkcije.

e Zaštitna zona

Zaštitna zona je dobro definirana zona izvan zaštićenog područja čija je uloga da štiti kulturne vrijednosti zaštićene zone od utjecaja aktivnosti iz njegove okoline. Ovaj utjecaj može biti fizički, vizualan ili društveni.

f Plan upravljanja

Plan upravljanja je dokument koji detaljno utvrđuje sve strategije i oruđa koji će se koristiti za zaštitu naslijeđa i koji istovremeno odgovara potrebama suvremenog života. On sadrži zakonodavne, financijske, administrativne i konzervacijske dokumente, kao i planove konzervacije i kontrole.

g Duh mjesta

Duh mjesta je definiran kao materijalan i nematerijalan, kao fizički i duhovni elementi koji području daju njegov posebni identitet, značenje, osjećaje i tajanstvenost. Duh stvara prostor, a prostor istovremeno gradi i strukturira taj duh (Quebečka deklaracija, 2008).

2 Aspekti promjene

Povijesni gradovi i urbana područja su kao živi organizmi podložni kontinuiranim promjeama. Te promjene utječu na sve elemente grada (prirodne, ljudske, materijalne i nematerijalne).

Promjena, kad se primjereno tretira, može biti mogućnost da se poboljša kvalitet povijesnih gradova i urbanih područja na temelju njihovih povijesnih značajki.

a Promjena i prirodni okoliš

Washingtonska povelja se već fokusirala na probleme vezane za promjene u prirodnom okolišu:

„Da bi se očuvalo naslijeđe, kao i radi sigurnosti i dobrobiti stanovnika, povijesni gradovi (i njihovi ambijenti) trebaju biti zaštićeni od prirodnih katastrofa i smetnji, kao što su zagađenje i prometne vibracije.” (Washingtonska povelja)

U povijesnim gradovima i urbanim područjima promjena treba biti temeljena na poštovanju prirodne ravnoteže i treba izbjegavati uništavanje prirodnih resursa, rasipanje energije i poremećaje u ravnoteži prirodnih ciklusa.

Promjena se mora koristiti da poboljša okolišni kontekst u povijesnim gradovima i urbanim područjima, kao i kvalitet zraka, vode i tla; da potiče širenje i dostupnost zelenih površina i da izbjegne nedopušteni pritisak na prirodne resurse.

Povijesni gradovi i njihovi ambijenti moraju biti zaštićeni od učinaka klimatskih promjena i prirodnih katastrofa, koje su u stalnom porastu.

Klimatske promjene mogu imati razorne posljedice na povijesne gradove i urbana područja jer, pored dotrajalog urbanog tkiva, mnoge građevine postaju zastarjele pa rješavanje problema izazvanih takvim promjenama iziskuje visoke financijske troškove.

Cilj bi trebao biti da se iskoriste strategije koje izranjaju iz rastuće globalne svijesti o klimatskim promjenama i da se primjereno primijene na izazove očuvanja povijesnih gradova.

b Promjena i izgrađena okolina

Na temu moderne arhitekture Washingtonska povelja kaže:

„Ne treba obeshrabrivati pokušaje uvođenja suvremenih elemenata u skladu sa okolinom, budući da takva svojstva mogu doprinijeti obogaćivanju područja.”

Uvođenje suvremenih arhitektonskih elemenata mora poštovati vrijednosti cjeline i njezinog ambijenta. Ono može doprinijeti obogaćivanju grada, oživljavajući vrijednost urbanog kontinuiteta.

Osnova primjerenih arhitektonskih zahvata u prostornom, vizualnom, nematerijalnom i funkcionalnom smislu treba biti poštovana zbog povijesnih vrijednosti, obrazaca i slojeva.

Nova arhitektura mora biti konzistentna sa prostornom organizacijom povijesnog područja i mora se obazirati na njezinu tradicionalnu morfologiju, a pritom istovremeno biti valjan izraz arhitektonskih tendencija svojeg vremena i mjesta. Bez obzira na stil i izričaj, sva nova arhitektura treba izbjegavati negativne učinke drastičnih i pretjeranih kontrasta te fragmentaciju i prekidanja u kontinuitetu urbanog tkiva i prostora.

Prioritetan mora biti kontinuitet kompozicije koji ne utječe nepovoljno na postojeću arhitekturu,

nego istovremeno dozvoljava finu kreativnost koja obuhvaća duh mjesta.

Potrebno je poticati arhitekta i urbaniste da steknu što dublje razumijevanje za povijesni urbani kontekst.

c Promjena u upotrebi i društvenom okruženju

Gubitak i/ili zamjena tradicionalnih upotreba i funkcija, kao što je osobit način života lokalne zajednice, može imati velike negativne utjecaje na povijesne gradove i urbana područja. Ako priroda tih promjena nije prepoznata, ona može odvesti do premještanja cijelih zajednica i nestanka kulturnih djelovanja te potonjeg gubitka identiteta i karaktera takvih napuštenih mjesta. To može rezultirati transformacijom povijesnih gradova i urbanih područja u područja s jednom funkcijom posvećenom turizmu i slobodnim aktivnostima i neprikladnom za svakodnevni život.

Konzervacija povijesnog grada zahtijeva napore da se očuvaju tradicionalna djelovanja i da se zaštiti autohtono stanovništvo.

Također je važno kontrolirati proces gentrifikacije, koji nastaje zbog povećanog iznajmljivanja i propadanja stambenog i javnog prostora grada ili područja.

Važno je prepoznati da proces gentrifikacije može utjecati na zajednice i voditi ka gubitku životnosti mjesta i na koncu i njegovog karaktera.

Zadržavanje tradicionalne kulturne i gospodarske raznolikosti svakog mjesta je nužno, posebno onda kad je ono po njoj karakteristično.

Povijesni gradovi i urbana područja su izloženi riziku da postanu potrošna roba masovnog turizma, što može rezultirati gubitkom njihove autentičnosti i vrijednosti naslijeđa.

Stoga se s novim aktivnostima mora pažljivo postupati tako da se izbjegniju sekundarni negativni učinci, kao što su transportni konflikti i zastoji u prometu.

d Promjena i nematerijalna baština

Očuvanje nematerijalnog naslijeđa je isto tako važno kao i konzervacija i zaštita izgrađene okoline. Nematerijalni elementi koji doprinose identitetu i duhu mjesta trebaju biti ustanovljeni i sačuvani, budući da pomažu u određivanju karaktera područja i njegova duha.

3 Kriteriji zahvata

a Vrijednosti

Svi zahvati u povijesnim gradovima i urbanim područjima moraju poštovati svoje materijalne i nematerijalne kulturne vrijednosti i na njih se referirati.

b Kvalitet

Svaki zahvat u povijesnim gradovima i urbanim područjima mora imati za cilj da se poboljša kvalitet života lokalnih stanovnika i kvalitet okoliša.

c Kvantitet

Gomilanje promjena bi moglo imati negativan učinak na povijesni grad i njegove vrijednosti.

Glavne kvalitativne i kvantitativne promjene treba izbjegavati, osim ako će one jasno rezultirati poboljšanjem urbanog okoliša i njegovih kulturnih vrijednosti.

Promjene koje su svojstvene urbanom rastu moraju se kontrolirati i pažljivo tretirati kako bi se minimizirali fizički i vizualni učinci na gradski krajolik i arhitektonsko tkivo.

d Suvislost

Članak 3 Nairobijske preporuke o „suvislosti” kaže:

„Svako povijesno područje i njegova okolina se trebaju uzimati u svojoj cijelosti kao suvisla cjelina, čija ravnoteža i osobena priroda ovise o spajanju dijelova od kojih je ona sastavljena i koji isto toliko uključuju ljudske aktivnosti koliko i građevine, prostornu organizaciju i okolinu. Stoga svi ispravni elementi, uključujući ljudske aktivnosti, koliko god one bile skromne, imaju značenje u odnosu na cjelinu, što se ne smije zanemariti.”

Povijesni gradovi i urbana područja, kao i njihovi ambijenti, moraju se uzimati u svojoj cijelosti.

Njihova ravnoteža i priroda ovise o njihovim sastavnim dijelovima. Međutim, očuvanje povijesnih gradova i urbanih područja mora biti sastavni dio općenitog razumjevanja urbane strukture i njezine okoline. To zahtijeva suvisle gospodarske i društvene smjernice razvoja koje uzimaju u obzir povijesne gradove na svim planirajućim razinama, uvažavajući pritom njihovo društveno tkivo i kulturnu raznolikost.

e Ravnoteža i uskladivost

Očuvanje povijesnih gradova mora, i to je obavezan uvjet, uključiti očuvanje temeljnih prostornih, okolišnih, društvenih, kulturnih i gospodarskih ravnoteža. Ovo zahtijeva djelovanja koja će dozvoliti da urbana struktura zadrži izvorne stanovnike i da prihvati nove (bilo kao stanovnike ili kao korisnike povijesnog grada), kao i da pomogne razvoju, a ne da prouzroči zastoje.

f Vrijeme

Brzina promjene je parametar koji se mora kontrolirati. Prekomjerna brzina promjene može nepovoljno utjecati na integritet svih vrijednosti povijesnog grada.

Opseg i učestalost zahvata moraju se ugraditi u dokumentaciju i uskladiti sa studijama izvedivosti i

planiranja. Potrebno je držati se transparentnih i reguliranih postupaka zahvata.

g Metoda i znanstvena disciplina

„Znanje o povijesti povijesnoga grada ili urbanog područja bi se trebalo proširivati kroz arheološko istraživanje i primjereno očuvanje arheoloških nalaza.” (Washingtonska povelja)

Očuvanje i upravljanje povijesnim gradom ili urbanim područjem se mora obavljati promišljeno, sa sustavnim pristupom i disciplinirano, u skladu sa načelima održivog razvoja.

Očuvanje i upravljanje se mora temeljiti na preliminarnim multidisciplinarnim studijama kako bi se pravilno odredili elementi i vrijednosti urbanog naslijeđa koji će se konzervirati. Imperativ je da se posjeduje temeljito znanje o cjelini i njezinom ambijentu, jer voditelji procesa zaštite moraju biti potpuno informirani.

Za učinkovito očuvanje povijesnoga grada ili urbanog područja nužno je kontinuirano kontroliranje i održavanje. Ispravno planiranje zahtijeva ažuriranu i točnu dokumentaciju i bilježenje (analizu konteksta, studiju u različitim mjerilima, inventar sastavnih dijelova i utjecaja, povijest grada i njegovih stadija evolucije itd).

Neophodno je izravno savjetovanje i kontinuirani dijalog sa stanovnicima i drugim „stakeholderima” (trećim osobama zainteresiranim za ulaganje u neke djelatnosti), jer očuvanje njihovog povijesnog grada ili područja se tiče ponajprije njih.

h Vlast

Dobra vlast osigurava organiziranje široke koordinacije među svim „stakeholderima”: izabranim vlastima, općinskim službama, javnim upravama, stručnjacima, profesionalnim organizacijama, dobrovoljnim tijelima, sveučilištima, stanovnicima itd. To je nužno za uspješno očuvanje, rehabilitaciju i održivi razvoj povijesnih gradova i urbanih područja.

Sudjelovanje stanovnika se može olakšati širenjem informacija, podizanjem i proširivanjem svijesti. Tradicionalni sustavi urbane vlasti trebaju ispitati sve aspekte kulturne i društvene raznolikosti i ustanoviti nove demokratske institucije koje bi bile sukladne novoj stvarnosti. Postupci za urbano planiranje i očuvanje povijesnih gradova moraju stanovnicima osigurati dovoljno informacija i ostaviti im vremena kako bi mogli dati odgovore koji su temeljeni na informiranosti.

Potrebno je poticati očuvanje i provoditi financijske mjere kojima bi se olakšala partnerstva sa čimbenicima iz privatnog sektora u konzervaciji i restauraciji izgrađene okoline.

i Multidisciplinarnost i suradnja

„Multidisciplinarnost studije trebaju prethoditi planiranju konzervacije povijesnih gradova i urbanih područja.” (Washingtonska povelja)

Već od samog početka preliminarnih studija očuvanje povijesnih gradova se treba temeljiti na učinkovitoj suradnji između specijalista mnogih različitih disciplina i mora se poduzimati u suradnji sa istražiteljima, javnim službama, privatnim poduzećima i širom javnošću. Ove studije trebaju voditi ka konkretnim prijedlozima o kojima mogu odlučiti politički čimbenici, gospodarski agenti i stanovnici.

j Kulturna raznolikost

U kontekstu urbanog konzervatorskog planiranja mora se uvažiti i valorizirati kulturna raznolikost različitih zajednica koje su nastanjivale povijesne gradove tijekom vremena.

Da bi se održalo njihovo povijesno naslijeđe u punini svoje kulturne raznolikosti nužno je uspostaviti osjetljivu i zajedničku ravnotežu,

4 Prijedlozi i strategije

a Elementi koji se trebaju očuvati

Elementi koji se trebaju očuvati su:

1 Autentičnost i integritet povijesnih gradova čiji se suštinski karakter izražava prirodom i suvislošću svih njihovih materijalnih i nematerijalnih elemenata. Posebno su važni za očuvati:

a Urbani obrasci, definirani uličnom mrežom, parcelama, zelenim površinama i odnosima između građevina te zelenim i otvorenim površinama;

b Oblik i izgled, interijer i eksterijer građevina definiran njihovom strukturom, volumenom, stilom, mjerilom, materijalom, bojom i ukrasima;

c Odnos između grada ili urbanog područja i ambijenta njihove okoline, kako prirodne tako i one koju je načinio čovjek” (Washingtonska povelja);

d Razne funkcije koje je grad ili urbano područje steklo tijekom vremena;

e Kulturne tradicije, tradicionalne tehnike, duh mjesta i sve što doprinosi identitetu mjesta;

2 Odnosi između cjeline u njenoj cijelosti, između njezinih sastavnih dijelova, konteksta cjeline i dijelova koji čine taj kontekst;

3 Društveno tkivo, kulturna raznolikost;

4 Neobnovljivi resursi koji minimiziraju njihovu potrošnju i potiču njihovu ponovnu upotrebu i reciklažu.

b Nove funkcije

„Nove funkcije i aktivnosti trebaju biti kompatibilne s karakterom povijesnih gradova i urbanih područja.” (Washingtonska povelja)

Uvođenje novih aktivnosti ne smije ugroziti opstanak tradicionalnih aktivnosti ili bilo čega što pripada svakodnevnom životu lokalnih stanovnika. To bi moglo pomoći da se sačuva povijesna kulturna raznolikost i pluralizam, što su neki od najvrjednijih elemenata u ovom kontekstu.

Prije uvođenja nove aktivnosti nužno je razmotriti niz korisnika uključenih u korištenje, dužinu korištenja, usklađenost s drugim postojećim aktivnostima i utjecaj na tradicionalne lokalne radinosti.

Takve nove funkcije također moraju zadovoljiti potrebu za održivim razvojem, u skladu sa konceptom povijesnoga grada kao unikatnog i nezamjenjivog ekosustava.

c Suvremena arhitektura

Kad je neophodno izgraditi novu građevinu ili adaptirati već postojeće, suvremena arhitektura mora biti suvisla s postojećim prostornim planom u povijesnim gradovima, kao i u ostalom urbanom okruženju. Suvremena arhitektura bi trebala naći svoj izraz uvažavajući mjerilo cjeline i imati jasan odnos sa postojećom arhitekturom i sa razvojnim obrascima svojeg konteksta.

„Analiza urbanog konteksta treba prethoditi bilo kojoj novoj izgradnji, ne samo da bi definirala opći karakter skupine građevina, nego i da bi analizirala njihove dominantne odlike, npr. harmoniju visina, boja, materijale i oblike, konstante u kojima su sagrađeni pročelja i krovovi, odnos između volumena zgrada i prostornog volumena, kao i njihove prosječne proporcije i njihov položaj. Posebnu pozornost treba obratiti na veličinu parcela, budući da postoji opasnost da svaka reorganizacija parcela može uzrokovati promjenu mase, što može biti pogubno po harmoniju cjeline.” (Nairobijska preporuka, čl.28)

Perspektive, pogledi, žarišne točke i vizualni koridori su sastavni dijelovi percepcije povijesnih prostora. Oni moraju biti uvažavani kada dođe do novih zahvata. Prije svakog zahvata postojeći kontekst treba biti pomno analiziran i dokumentiran. Različiti aspekti nove izgradnje trebaju biti identificirani, proučeni i održavani.

Uvođenje nove građevine u povijesni kontekst ili krajolik potrebno je procijeniti sa formalnog i funkcionalnog gledišta, posebno kada je ona određena za nove aktivnosti.

d Javni prostor

Javni prostor u povijesnim gradovima nije samo suštinski resurs za kretanje, nego i mjesto kontemplacije, učenja i uživanja u gradu. Njegov dizajn i plan, uključujući izbor ulične opreme, kao i upravljanje njime, mora zaštititi njegov karakter i ljepotu i promovirati njegovu upotrebu kao javnog

prostora koji je posvećen društvenoj komunikaciji. Ravnoteža između javnog otvorenog prostora i guste izgrađene okoline, u slučaju novih zahvata i novih upotreba, mora biti pomno analizirana i kontrolirana.

e Suvremena oprema i modifikacije

Urbano planiranje s ciljem da se očuvaju povijesni gradovi mora uzeti u obzir potrebu stanovnika za određenim objektima. Integracija nove suvremene opreme u povijesne građevine je izazov koji lokalne vlasti ne smiju ignorirati.

f Mobilnost

„Promet unutar povijesnoga grada ili urbanog područja se mora strogo kontrolirati regulativama.”
(Washingtonska povelja)

„Kad urbano ili regionalno planiranje radi na izgradnji velikih autocesta, one ne smiju prodirati u povijesni grad ili urbano područje, nego poboljšati pristup njima.” (Washingtonska povelja)

Većina povijesnih gradova i urbanih područja su dizajnirani za pješake i spore oblike transporta. Postupno su ova mjesta zauzeli automobili, uzrokujući njihovu degradaciju. Istovremeno se kvalitet života smanjio. Prometna infrastruktura (parkirališta, stanice podzemne željeznice, itd) se mora planirati na način da ne ošteti povijesno tkivo ili njegovu okolinu. Povijesni grad bi trebao poticati uvođenje transporta lake kategorije. Važno je poticati pješački način kretanja. Da bi se to postiglo, promet treba biti drastično ograničen, a parkirni objekti reducirani. Istovremeno trebaju biti uvedeni održivi, nezagađujući, javni transportni sustavi, a promovirana laka prijevozna sredstva. Ceste trebaju biti proučene i planirane tako da daju prioritet pješacima. Bilo bi poželjno da parkirni objekti budu locirani izvan zaštićenih zona i, ako je moguće, izvan tampon-zona. Podzemna infrastruktura, kao što je podzemna željeznica, se mora planirati da ne ošteti povijesne ili arheološke strukture ili njihovu okolinu. Velike mreže autocesta trebaju izbjegavati zaštićena područja i tampon-zone.

g Turizam

Turizam može igrati pozitivnu ulogu u razvoju i revitalizaciji povijesnih gradova i urbanih područja. Razvoj turizma u povijesnim gradovima treba se temeljiti na povećanju vrijednosti spomenika i otvorenih prostora, na uvažavanju i podupiranju identiteta lokalne zajednice, njezine kulture i tradicionalnih aktivnosti i na očuvanju regionalnog i okolišnog karaktera. Turističke aktivnosti moraju uvažavati svakodnevni život stanovnika i ne upletati se u njega. Prevelik dotok turista je opasnost za očuvanje spomenika i povijesnih područja. Za dobrobit naslijeđa i lokalnih stanovnika planovi konzervacije i upravljanja moraju uzeti u obzir očekivani utjecaj turizma i regulirati proces.

h Rizici

„Koja god da je priroda katastrofe koja je zadesila povijesni grad ili urbano područje, preventivne mjere i mjere popravka moraju se adaptirati specifičnom karakteru pogođenih objekata.” (Washingtonska povelja)

Planovi konzervacije nude mogućnost da se poboljša pripremljenost na rizike i da se promovira upravljanje okolišem, kao i načela održivosti.

i Štednja energije

Svi zahvati u povijesnim gradovima i urbanim područjima trebali bi, uz istovremeno uvažavanje značajki povijesnog naslijeđa, imati za cilj poboljšanje energetske učinkovitosti i smanjivanje zagađivača.

Trebala bi se povećati upotreba obnovljivih izvora energije.

Bilo koja nova izgradnja u povijesnim područjima mora biti energetska učinkovita. Trebali bi se usvojiti urbani zeleni prostori, zeleni pojasevi i druge mjere kojima bi se izbjegli urbani toplinski otoci.

j Sudjelovanje

„Sudjelovanje i uključivanje stanovnika – i svih lokalnih interesnih skupina – je bitno za uspjeh konzervacijskog programa i treba ga sugerirati. Konzervacija povijesnih gradova i urbanih područja se prije svega tiče njihovih stanovnika.” (Washingtonska povelja, čl.3)

Planiranje u povijesnim urbanim područjima mora biti timski proces koji uključuje sve „stakeholdere”.

Da bi se potaknulo njihovo sudjelovanje i uključivanje, treba napraviti opći informativni program za sve stanovnike, počevši od djece školske dobi. Moraju se ohrabrivati djelovanja konzervacijskih udruženja, a moraju biti provedene i financijske mjere kako bi se olakšala konzervacija i restauracija izgrađenog okoliša. Obostrano razumijevanje, temeljeno na javnoj svijesti i potrazi za zajedničkim ciljevima između lokalnih zajednica i profesionalnih skupina, osnova je uspješne konzervacije, revitalizacije i razvoja povijesnih gradova.

Tehnologija informacija omogućava izravnu i hitnu komunikaciju. Ona dozvoljava aktivno i odgovorno sudjelovanje lokalnih skupina.

Vlasti se moraju poticati da razviju interes za očuvanje povijesnih gradova i urbanih područja i u

skladu s tim stvore financijske mjere koje će omogućiti realizaciju planova upravljanja i poboljšanja.

k Plan konzervacije

„Plan konzervacije treba ciljati na osiguravanje skladnog odnosa između povijesnih urbanih područja.” (Washingtonska povelja, čl.5)

On obuhvaća kako materijalne tako i nematerijalne elemente koji su potrebni da bi se zaštitio identitet nekog mjesta a da se ne zaustavlja njegova evolucija. Glavni ciljevi konzervacijskog plana „trebaju biti jasno izraženi, kao i sve zakonske, administrativne i financijske mjere, nužne da bi se oni i postigli.” (Washingtonska povelja, čl.5)

Konzervacijski plan se mora temeljiti na urbanom planiranju za cijeli grad, uključujući analizu arheoloških, povijesnih, arhitektonskih, tehničkih, socioloških i gospodarskih vrijednosti. On treba definirati konzervacijski projekt i potrebno ga je kombinirati s planom upravljanja, a treba ga pratiti stalno kontroliranje (monitoring).

Konzervacijski plan mora odrediti uvjete, pravila, ciljeve i rezultate bilo koje promjene. „Trebaju odrediti koje se građevine – i prostori – moraju sačuvati, koje se trebaju sačuvati pod određenim okolnostima, a koje bi, pod sasvim izuzetnim okolnostima, mogle biti nevrjedne očuvanja.” (Washingtonska povelja)

Prije svakog zahvata potrebno je detaljno dokumentirati postojeće stanje.

Konzervacijski plan mora identificirati i zaštititi elemente koji doprinose vrijednostima i karakteru grada, kao i sastavnicama koje obogaćuju i/ili pokazuju karakter povijesnog grada i urbanog područja. Prijedlozi u konzervacijskom planu moraju se artikulirati na realističan način, sa zakonodavnog, financijskog i gospodarskog gledišta, kao i uvažavajući tražene standarde i ograničenja.

„Konzervacijski plan trebaju podržati stanovnici povijesnog područja.” (Washingtonska povelja, čl.5)

Kad nema konzervacijskog plana, sve nužne konzervacijske i razvojne aktivnosti u povijesnom gradu se moraju izvršiti u skladu sa načelima i ciljevima konzervacije i povećanja vrijednosti.

I Plan upravljanja

Učinkovit sustav upravljanja treba biti smišljen prema tipu i značajkama svakog pojedinog povijesnog grada i urbanog područja, kao i njihovog kulturnog i prirodnog konteksta. On treba integrirati tradicionalne aktivnosti i biti koordiniran s drugim urbanim i regionalnim aktualnim sredstvima planiranja.

Plan upravljanja se temelji na znanju, konzervaciji i povećavanju vrijednosti materijalnih i

nematerijalnih resursa.

Stoga on mora:

- odrediti kulturne vrijednosti
- identificirati „stakeholdere” i njihove vrijednosti
- identificirati potencijalne sukobe
- odrediti konzervacijske ciljeve
- odrediti zakonske, financijske, administrativne i tehničke metode i oruđa
- razumjeti snage, slabosti, mogućnosti i opasnosti
- definirati prikladne strategije, rokove za radove i pojedina djelovanja.

Izrada takvog plana upravljanja treba biti sudjelovateljski proces. Uz informacije koje osiguravaju lokalne vlasti, dužnosnici, pregled terena i detaljiziranu dokumentaciju, plan treba uključiti, kao dodatak, zaključke sa rasprava „stakeholdera” i analizu sukoba koji nastaju u ovim prirodno proturječnim diskusijama.

Nastavak

Ove preporuke su rezultat suradnje CIVVIH-a, koji ih namjenjuje kao doprinos širim raspravama koje vodi ICOMOS.

Ovo je otvoreni dokumentarni izvor koji se može ažurirati u svjetlu evolucije problema koji se diskutiraju.

CIVVIH

Međunarodni odbor za povijesne gradove i sela

CIVVIH je utemeljen 1982.

Odbor se bavi pitanjima relevantnim za planiranje i upravljanje povijesnim gradovima i selima.

Njegovo članstvo se sastoji od stručnjaka koji imaju različito stručno znanje vezano uz zaštitu povijesnih gradova.

Članstvo dolazi iz zemalja članica ICOMOS-a iz cijelog svijeta s namjerom da dijeli znanje i iskustvo sa kolegama iz istog područja djelovanja.

